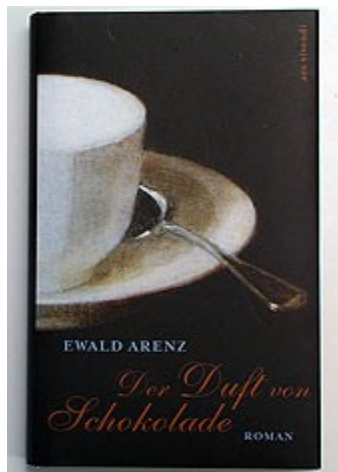

Превод на откъс от романа на Евалд Аренц
„Ухание на шоколад“

Превод от немски: Даниела Стоева

Евалд Аренц

I

15

През следващите две седмици застудя. Сега те отново се срещаха почти всеки ден и през тези дни всичко си беше почти както и преди. На малките му писъмца тя написваше на обратната страна бързи и хапливо нежни отговори. От цветята, които ѝ изпращаше, тя носеше едно на роклята си, когато излизаха вечер – в предградията, за да не ги види никой. Сладките, които той понякога майстореше във фабриката на чичо си само за нея и ѝ ги пращаше, намираше вечерите, когато я посещаваше, в чинийки в жилището ѝ. Беше почти както преди, само че сега Август навестяваше уж случайно и адвокатите, които имаше сред приятелите си и насочваше разговора също така случайно към изчезналия старши лейтенант Палфи. Вземаше назаем кодекси и се опитваше да разбере какво би могло да се случи с Елена. Веднъж дори отиде в Окръжния съд и присъства три часа на един процес, който разглеждаше убийство. В помещението имаше нещо дълбоко отрезвяващо, то беше като спомен, че такива неща действително се случваха, че действително имаше хора в затворите, че действително биваха обесвани хора. Това беше денят, в който той реши, че ще подкрепи Елена, дори и против волята ѝ. Но това бе също и денят, в който той за първи път се замисляше, дали би променил нещо, ако тя умишлено бе придумала мъжа си за това състезание по плуване, ако тя наистина беше отговорна за смъртта му. Не беше трудно да си представи Елена на плажа на Босфора, как предизвиква мъжа си, спокойно и обмислено. Така ли е било? Може би наистина е било така. Установи, че това не го засягаше. Беше му безразлично. Не можеше да го промени - все пак я обичаше.

Следобеда преди представлението в Операта¹ валеше сняг. Беше започнало още предишния ден и не беше ноемврийски сняг, който се топи веднага, щом докосне земята, а първият зимен сняг. Улиците и къщите постепенно побеляваха. Файтоните най-напред оставяха черни, мокри следи, след това сиви, а най-накрая се виждаха само бели линии в белия сняг. Възрастните жени на заснежения пазар бяха като черни, изплашени врани, размахваха възбудено чантите си, когато се подхлъзваха и понечваха да паднат. Август ги наблюдаваше развеселено, докато си вървеше към Ратхауспарк, където се бяха уговорили да се срещнат, а оттам Операта не беше много далече. Не валеше силно, но и не спираше и градският шум все повече заглъхваше. Вече не тракаха копитата на файтонджийските коне, а колелата се въртяха толкова тихо като върху сламата, която разстилаха по улиците пред болниците. Всичко беше бяло. Само около фенерите се виждаше капков венец от черни дупчици в снега, понеже върху горещите метални капаци снегът се топеше. По пътя изглеждаше така, сякаш някой е сложил на всеки фенер верижка около крака, за да не може да се измъкне незабелязано от снега. При тази представа Август се усмихна. Най-накрая стигна на ъгъла на Ратхауспарк, от където излезе на Шотенринг и извади часовника от джоба си. Шест и петнадесет, както винаги бе доста подранил. Повървя още малко по-нататък, догато не съзря Операта. Леко облегат на стената на една къща, той наблюдаваше как музикантите забързано влизат вътре. Все още беше затоплен от дългата разходка, но те всички изглеждаха така, все едно замръзваха. Операта светеше и Август се радваше на вечерта. Чувството бе подобно на това, както когато по Коледа едно дете слиза в кухнята. Всичко е топло, мирише прекрасно, а огънят в огнището никога не угасва и свети между чугунените обръчи. Можеше дори да помирише пушека, когато си мислеше за това. Всички музиканти бяха вече в Операта,

¹ Има се предвид Рингтеатър, а не Държавната опера – вероятно с цел дезориентиране на читателя - Б. пр.

четирите или петте разпоредителки при ложите пресякоха Ринг² и донесоха със себе си някакъв бриз, който довяваше накиселяваща, тежка миризма, сякаш някой разпалваше огън с мокра дървесина. С изключение на неколцина файтона улицата беше пуста. Най-накрая се появи и Елена. Той успя да я разпознае още отдалеч по красивата походка. И разбира се, по нейното ухание. Тя се движеше с вятъра и той усети миризмата ѝ още преди наистина да е дошла:

- Добър вечер, госпожо Палфи! – каза той – Радвам се, че намерихте време за мен!

- Добър вечер, господин Либескинд! – отвърна усмихнато тя. – Радвам се, че ме поканихте да излезем.

Те продължаваха да играят своите роли. Беше забавно да са толкова близки, а да се държат все едно се познават само бегло. С прекомерен поклон той ѝ предложи да го хване под ръка и тя учтиво прие. Разполагаха с още много време и се спуснаха по Колмаркт, а след това в посока към Народната градина. Сега вече напълно беше спряло да вали, небето се бе прояснило и грееше половин луна. Светът сияеше. Той усещаше топлата ѝ, силна ръка, която здраво държеше неговата и продължаваше да я държи, докато Елена се пързалиеше. Той наблюдаваше как полуразпуснатата ѝ коса се носеше в контраст с бялото, как дъхът ѝ се открояваше в студения въздух и изведнъж се почувства толкова щастлив:

- Каква красива нощ! – отбеляза Елена леко задъхана, когато влязоха в Народната градина. Цветните лехи, павилионът, статуите – всичко това представляваше една картина – бяло в бялото. Паркът беше пуст и алеите се простираха непокътнати.

- Обичах това още като дете, да минавам първи по снега - сподели той – и сега все още обичам.

- Мечтател – каза подигравателно Елена, но прозвуча нежно.

² Съкратено от Рингщрасе – Б. пр.

Спряха, за да постоят на моста. Бяха скръстили ръцете си една в друга и стояха толкова близо един до друг, че все още можеха да се гледат в очите. По бузите и устните си Август усещаше топлината, която струеше от нея. Ароматът ѝ днес бе упойващо тежък, може би това се дължеше и на чистия снежен въздух:

- Елена – каза той.

- Тук - каза тя дрезгаво – тук съм.

- Обичам те – произнесе тихо Август след известно време. Това бе една нищожна дума за това, което изпитваше към нея, когато я гледаше така.

- Да – прошепна Елена – знам. И после го целуна.

На Август му се искаше още дълго да стоят така, но Елена чу камбаните да удрят седем часа.

- Време е, скъпи мой господине – каза тя и се освободи от прегръдката му.

След като десет минути по-късно излязоха от парка и се отправиха към *Рингтеатър*, отново долетя порив на вятъра и донесе миризмата на пушек от мокра дървесина, който Август не можеше да понася. Но когато стояха вече на площада пред театъра и файтоните потегляха един след друг, а мъжете с цилиндри от блестяща коприна и малките продавачки в евтини роклички с пъстри панделки върху шапчиците, бързаха към входа и навалищата се разрастваше, миризмата ставаше все по-силна:

- Мирише ли ти на нещо? – попита Август сърдито Елена. - За какво им е всеки път да окачват всичките си мокри дрехи до огнището? Всичко вони на мокър пушек.

Елена помириса.

- На нищо не ми мирише – каза тя.

- Не може да бъде – каза нетърпеливо Август, миризмата на пушек сред тълпата беше наистина отвратителна - не може да не я надушваш.

- Като бременна жена си! – язвително прошепна Елена в ухото му. - Те са също толкова отчайващо чувствителни към миризми...

На Август се прииска да ѝ отговори също толкова язвително, но сега миризмата беше наистина ужасна. Почувства се глупаво:

- Елена – промълви обезсърчено, като държеше носната си кърпа пред носа – сериозно. Навсякъде вони на пушек! Ако и вътре е същото, няма да издържа!

Тълпата нахлуваше в театъра. Елена и Август се изкачиха нагоре по стъпалата и се намериха в преддверието. Газените лампи припламваха и караха полилеите да блещукат над гъмжилото от хора. За един миг изглеждаше, като че ли вътре е по-добре. Август пое дълбоко въздух.

- Става ли? – попита тя.

- Вероятно е било от фабричните комини – отговори той и свали палтото на Елена. В деколтето ѝ проблясваше златният скарабей, а тя изглеждаше толкова красива.

- Веднага се връщам – каза той и тръгна с палтото ѝ към гардероба. Там блъсканицата беше още по-голяма. Не можеше да се диша добре и гаденето, което бе потиснал, отново стана осезаемо. Мъждукането на лампите изведнъж му се стори толкова неприятно, както ярка светлина при силно главоболие. Сенките танцуваха неспокойно по тапицираните с плат стени. Август стоеше на опашката пред гардеробниерката и я наблюдаваше с чувство, което понякога бе изпитвал като дете в трескавите си сънища: сенките се извиваха и танцуваха като в театално представление, което човек не можеше да разбере, колкото и да се напрягаше, но непременно трябваше да знае какво означават. Той се сепна, когато гардеробниерката поиска палтото на Елена. И в този момент отново се появи вонята, изведнъж го блъсна с чудовищна мощ вълна от воня на пожар, тя беше като смърдяща, гъста вода, той се опита да вдиша въздух, едва дишаше, за момент му стори, че му се повдига. Беше придобил пепеляво сив цвят и се държеше здраво до

един господин, който загрижено попита какво му е. Той махна с ръка треперейки. Страхуваше се да не се изпусне, ако се опита да говори. Вонята беше толкова ужасяваща, че единственото, което искаше сега, беше да излезе на открито, искаше само да излезе навън. Хвърли набързо една монета до палтото и се втурна стремително през тълпата към фоайето. Не можа да намери Елена, а вонята изгаряше гърлото му с всяко вдишване, дори и когато се опитваше да не диша през носа, за да не му мирише на нищо. С всяко поемане на въздух се бореше да не повърне. Чу се звънът за оповестяване на започването, а Елена все още не се виждаше никъде. Август се облегна на една колона и дишаше толкова леко, колкото можеше. Изведнъж вече не се издържаше. Сякаш вонята бе натъпкана в устата му като сладникаво загнил, обгорял парцал от зебло. Отново му се повдигаше и побягна навън, чак през фоайето, на въздух. Без малко да се сгромоляса на заледените стъпала, които вземаше по две наведнъж, и най-накрая успя да излезе на бегом на малко разстояние извън театъра, от другата страна на улицата, където не го виждаха. Там най-сетне се предаде, неприятно и мъчително. Трябваше му малко време, преди да дойде отново на себе си. После, треперейки, си пое дълбоко въздух. Какво му ставаше? Стоеше колебливо и обезсърчено до един фенер и чакаше. Когато Елена не го намереше, щеше да излезе при него. Той не би могъл да влезе още веднъж в театъра. Само при мисълта за това в него се надигаше вълна от гадене. Няколко закъснели посетители бързаха нагоре по стълбите към театъра, после улицата притихна. Август погледна към часовника си. Представлението трябваше вече да е започнало. Дали тя не го чакаше някъде? Снегът отново започна леко да вали. Може би вече бе излязла, а той не я беше видял. Накрая все пак се реши отново да опита и тръгна нагоре към театъра. Когато вече бе застанал под дърветата на входа, светлината изведнъж се промени. Август погледна изненадано нагоре. Светлините в *Рингтеатър* бяха угаснали. Фасадата, фоайето, външното осветление –

навсякъде беше тъмно като в рог. Изведнъж Август бе обхванат от паника, без сам да знае защо. Той изгича до входа и блъсна вратите да се отворят. Застана в тъмното фойе и опита да се ориентира. И тогава чу виковете:

- Пожар!

Пожар! В този момент му стана ясно какво беше надушил преди. Пожар. Но сега вече мислеше само за Елена:

- Насам! – викаше той в тъмнината на фойето – Насам!

Наоколо му стана шумно. Отвсякъде се носеха виковете все по-близо. Крещяха жени, но Август не можеше да се ориентира. Къде ли бяха стълбищата за нагоре? Придвигваше се пипнешком по стената, после намери врата, която за щастие се отвори:

- Насам! – провикна се още веднъж, като държеше вратата отворена. Виковете се приближаваха, панически виковете, които плашеха Август – Насам! – реवेशе отново и отново. И най-накрая дойдоха. Навсякъде беше пълно с хора. Шумът беше чудовищен.

- Накъде? – крещеше едно момиче – накъде?

Август го хвана за ръката и го поведе покрай стената към изхода. Той се намираше почти най-отпред във фойето, но въпреки това усещаше паниката, която бе завладяла вътрешността на театъра. Хората го удряха в лицето, а той се препъваше и на всяка цена се стараяше да не падне, повлече момичето след себе си и когато най-сетне се добра до вратата, се опита да отвори и другото крило, понеже го бяха притиснали съвсем до стената. Но вратата се отваряше навътре. Изведнъж си спомни, че всички врати се отваряха навътре. Тогава се откря една пролука, той я използва и излезе с детето навън. То се освободи от него и избяга.

- Пожар! - Виковете идваха отвсякъде. „Защо хората не се махат от входа“, мислеше си Август, „така никой не може да излезе“.

- Дръпнете се! – реवेशе той срещу двама дебели мъже, които се бяха спрели точно на входа. – Така никой не може да излезе! - Отново се опита да

отвори едното крило на вратата, но беше безнадеждно. Хората тичаха през тълпата покрай него.

- Пожарната! – извика той. – Доведете пожарната! - Навалицата пред театъра се увеличаваше. Сега хората прииждаха от всички врати, с разкъсани дрехи, без обувки, един мъж беше загубил панталоните си. Август наблюдаваше случващото се с особена яснота. Дръпна се от вратата и се втурна през навалицата:

- Елена! – викаше той. – Елена!

Шумът беше толкова силен, хаосът толкова неописуем, че сам той едва се чуваше. Тълпата се беше струпала толкова нагъсто, че той само с мъка си пробиваше път. И навсякъде имаше жени с голи рамене. Тогава отново съзря един мъж, чийто фрак беше скъсан чак високо на гърба, една друга жена стоеше по чорапи в мръсния сняг и събираше перли. Беше ѝ се скъсала верижката, а Август я гледаше слисано в продължение на един миг. После погледна нагоре към фасадата. До този момент не се бе видяла и следа от огън, но сега през някои прозорци можеше да се забележи как е започнало да припламва и ставаше все по-светло. Сенките, които огънят хвърляше към стъклата на прозорците, изглеждаха като фигури. И тогава започна да дими от фугите около прозорците, от капаците на покривите, от процепите между камъните. Човек би могъл да си помисли, че пушекът идва не отвътре, а пълзи по зидовете, около прозорците и под издадения напред покрив, за да се промъкне вътре, да се усуче навътре, красиво като отровни змии. И като покапа с нещо ръцете и главата си, Август погледна учудено нагоре и едва сега осъзна какъв размер трябва да е достигнал огънят вътре: снегът на покрива се топеше на вадички, а водата, минавайки по всички краища през улеите, барабанеше в снега около театъра, за да може незабавно отново да замръзне.

- Елена! – продължаваше отчаяно да вика Август и отново с бутане си пробиваше път обратно към входа и без да внимава избутваше хората настрани - Елена!

Най-сетне дойде и пожарната. Тежките коне галопираха към навалищата, която с крясъци се разпръскваше във всички посоки. Кожените палта на пожарникарите плющяха тежко и шумно в насрещния вятър. Отвсякъде дотичваха полицаи и най-сетне избутаха хората от входовете. Август видя как пожарникарите опъват спасителните платна и погледна нагоре. Там, на втория етаж на балкона хората се бутаха на прозорците. Август отчаяно се опита да си спомни дали билетите им бяха за балкона. Не знаеше.

- Скачайте! – крещяха пожарникарите и размахваха усилено ръце. Гореще действително избиваха пламъци от прозорците. Скочи първата жена. Сетне още една. От двете страни на театъра обикаляха със спасителните платна. Опряха една разтегателна стълба до балкона, по която шепя хора успяха да слязат долу. Август изтича при полицаите на входа:

- Трябва да влезете вътре! – извика той – Вътре трябва да има още хора!

Полицаите се бяха хванали под ръка и го отблъснаха точно както и всички други.

- Само пожарната! – казаха те. Но хората не чуваха и викаха отчаяно. Тогава от фоайето дойде един лейтенант от полицията, изтощен, но изпълнен с увереност:

- Всички са спасени! – изкрещя към тълпата отвън. – Всички са спасени! Никой няма да излезе повече!

Викът бе приет и се разпространяваше сред множеството. Всички са спасени! Август бе обхванат от чудовищна слабост. Спасени! Той се обърна и погледна към безпорядъка, който цареше там: пожарникарите, които все още чакаха със спасителните си платна, макар че никой вече не скачаше, лекарите, които пристигаха постепенно. И тогава изведнъж видя какво не

беше наред. Той бе прекарал десет години при военните. Знаеше как изглежда една рота и един батальон. *Рингтеатър* разполагаше с почти две хиляди места. Тук навън обаче имаше прекалено малко хора!

- Вътре има още хора! – провикна се той – Вътре има още хора!

Неколцина от пожарникарите се обърнаха към него - груби, тежки мъже.

- Аз съм офицер! – извика Август. – Казвам ви, вътре има още хора!

Мъжете бързо реагираха, без да обръщат внимание на лейтенанта от пилицията, който все още стоеше там, за да укротява множеството. Взеха каските и брадвите и с блъскане отвориха големите врати. Изведнъж от входа като въздушен порив бликна дим, а мъжете влязоха приведени навътре. Август трепна за един миг, след това се хвърли напред, за да влезе след тях, но полицаите го задържаха. Мина известно време преди някои от пожарникарите най-сетне да се върнат. Кашляйки, обзети от паника, тъй като бяха изнесли една мъртва жена и при това викаха и махаха на своите колеги и ревяха:

- Помощ! – викаха те. – Помощ! Вътре има още хора! Стотици!

Нищо не бе толкова ужасяващо, колкото човек да чуе тези огромни мъже отчаяно да викат за помощ. Изблъскаха брутално Август напред и отново се втурнаха вътре. На един от тях, това той отлично видя, се стичаха сълзи по лицето. И тогава настъпи безумен хаос. Всичко това, което се бе случило преди, нямаше никакво значение, беше само прелюдия към голямата катастрофа. Август се държеше за едно от фойтонджийските колела на пожарникарите и не му оставаше нищо друго, освен да наблюдава. Шумът, пищящите хора, пръскането на водата и водата, която бе замръзнала по улиците, вонящият пушек и пръсването на прозорците на парчета. Внезапната, ужасяваща тишина, когато пламъците водоравно избиха навън от прозорците. Трупове, които ставаха все повече, които

биваха изнасяни и просто захвърляни на земята, за да могат пожарникарите бързо да се върнат вътре. Страшните писъци на жената, открила мъжа си сред мъртвците и която не искаше да спре да пици. Силни, ужасяващи крясъци. И най-подир спасяващите, тичащи полицаи, стражари и пожарникари, когато огънят с притъпен грохот започна да бучи и се вдигна такъв вятър, като че засмука въздух от околните улици, сякаш целият *Рингтеатър* не искаше да спре да вдишва и най-накрая фучейки издиша огнен фонтан от покрива и над целия квартал заваля дъжд от искри. Това бе същинското бедствие.

Август я търси през цялата нощ сред тълпата. Но се въздържа да оглежда мъртвите, понеже това би било като признание, като да би допуснал спрямо смъртта, че Елена е мъртва. По-късно и без това вече не бе възможно, тъй като бяха започнали да отнасят телата в двора на болницата, до който никой не получи достъп. Най-накрая отиде до дома ѝ. Имаше малка надежда, една последна надежда, че би могла да е там. Наложих се дълго да звъни, докато момичето най-сетне отвори, подозрително и сънливо. На Август му бе непонятно, че имаше някой, който не знаеше нищо за бедствието. Елена не беше там. Момичето я бе чакало и по някое време си бе легнало. Август вече нямаше представа какво да прави.

- Ще я чакам тук – каза тогава.

Момичето кимна несигурно. Август отиде в салона и започна да се разхожда напред-назад, все напред-назад. По някое време седна и скоро след това заспа от изтощение. Когато два часа по-късно подскочи изплашено, вече беше станало сутрин, а Елена не бе дошла.

Август достатъчно дълго бе бил войник, за да не се заблуждава, но въпреки това не искаше да повярва в това, което знаеше. Елена беше мъртва.

Когато излезе от къщата, зимната утрин след страховития пожар бе изпълнена с девствена красота. Върху покривите на Виена снегът се стелеше гладък и бял и проблясваше на слънцето. По улиците колите се движеха необичайно тихо, понеже върху трамбования сняг на големите шосета не се чуваха ни колелата, ни тропотът на конските копита. Въздухът дъхаше чисто и свежо. Когато мина по продължението на Колмаркт, лъхаше дори и на току-що сварено кафе и горещ шоколад, а през няколко улици по-нататък и на прясно изпечен хляб. Ухаеше така, сякаш някой се присмива над пресен гроб. Всички хора отиваха като упоени по задачите си. Перачките с кошовете, точно както и момчетата за дребни услуги на пазара, студентите по пътя за колежа, точно както и момичетата, които по двойки или по тройки слизаха за вода в дворовете. Никой не говореше толкова високо като преди. Никой не се провикваше през улицата към някой прозорец насреща. И не се дължеше на снега това, че всички разговори бяха приглушени. Когато минаваше покрай *Демел*, той забеляза как хората по улицата до него извърнаха глави настрана, когато отвори вратата и през нея долетя сладкият аромат на тестени десерти. Изглеждаше, като че ли се срамуваха. Да, замисли се Август за миг, срамуваме се. Че сме още живи, затова се срамуваме. Какво всъщност правеше той тук? Като не се беше прибрала у дома, защо пък да е тук? Всъщност трябваше незабавно да се върне, но беше толкова изтощен, че седна на една от масите. „Една чашка кафе“, милсеше си той, „тогава ще отида към театъра“.

- Петстотин! – долетя приглушено от една от съседните маси, където седяха двама възрастни господи, които съвсем очевидно не бяха прекарвали като него половината нощ на улицата, а бяха дошли както всеки ден да закусят в кафенето и сега бяха научили от келнера най-пресните новини – над петстотин жертви!

- Владислав Вецера³ бил сред тях, се говори – каза другият мъж елегично - нещастно семейство. Престолонаследникът застрелва сестрата, а сега докопва и брата. Справедливост ли е това?

Петстотин жертви! Август бе виждал умрели през цялата нощ, но не ги беше броил. Това беше един цял квартал от зрители. А той стоеше тук и пиеше кафе. Остави пари до съдовете и се изправи. Можеше ли да пие! Можеше ли да изпитва глад! Можеше ли да диша!

„Елена“, мислеше той по пътя за *Рингтеатър*, „Елена“. Десет години беше служил, без да му се наложи да убие някого. Десет години. А сега...

Пред все още тлеещите руини на театъра се беше събрало необозримо множество от хора. Полицията беше преградила всичко. Тук снегът беше почти напълно изчезнал, всичко се бе превърнало в мръсна, изпотъпкана лапавица. Измина известно време, докато той разпита и получи отговор. Имало толкова много близки, казаха му, и не, не можел да види умрелите. Утре щели да отворят моргите за близките за разпознаване на мъртвите. Август тъкмо искаше да тръгва, когато един от полицаите го позна:

- Ах, господин лейтенант Либескинд - каза почти весело, а после изведнъж много дружелюбно – съжалявам, господин лейтенант. Много съжалявам.

- Защо? – попита Август, като очакваше най-лошото. – Намерили ли са я?

- Не, не - отрече полицаят почти уплашено – още някого ли сте загубили? Не, имах предвид Хазек. Той все пак е другар от полка... Аз самият го изнесох, вчера. Винаги беше толкова весел...

- Да – каза Август замаяно и без чувство – Хазек винаги беше весел.

Той си припомни миризмата на пушек, която бе забелязал при Хазек на погребението. „Да“, помисли си тогава и изведнъж се засрами, като се

³ Владислав Вецера – брат на Мария Вецера, австрийска благородничка и любовница на престолонаследника Рудолф. На 30.01.1889г. Рудолф и Мария са намерени мъртви в ловната хижа на Рудолф в Майерлинг, Горна Австрия. Причината за смъртта им е самоубийство. – Б. пр.

сети отново за Елена, чийто аромат на пушек толкова бе обикнал, „трябваше да го разбере. Трябваше да го разбере!“

- Трябваше да го разбере! – изкрещя изведнъж колкото му глас държеше, а полицаите го погледнаха уплашено.

Това беше ден, който не искаше да си отиде и Август се мразеше за всяка глътка кафе или вода, която изпи. Мразеше се за това, че е гладен. Мразеше се за това, че се умори. И се мразеше за това, че седеше вечер пред масата, на която бе служебният му пистолет и не веднъж изпаднаше в комичното настроение да го допре до главата си. Що за човек беше той, какво струваше любовта му? Нищо. Съвсем нищо.

Тази нощ той не спа, а се взираше час подир час като упоен през прозореца в снежната лунна нощ, а спомените за Елена не преставаха да се въртят отново, и отново, и отново в главата му, безшумно и изпълнени с призрачна красота.

16

Макар че мъртъвците бяха толкова много, не ги бяха положили в моргата на новото централно гробище, ами в града, за да не се налага на близките да изминат още два часа път до гробището. Още от една улица разстояние Август можеше да зърне човешкото множество, което се тълпеше пред сградата. Нямаше никаква представа колко бяха хората, които издирваха своите близки. И когато се приближи, видя, че тези, които чакаха тук, не бяха непременно близките. Настроението сред множеството пред болницата беше почти толкова бурно както на национален празник. Тогава забеляза също и че пред входа към гробището бяха построили временна бариера с маса към нея, до нея стояха четирима полицаи, които усилено се грижеха за реда и накрая двама чиновници от общинската

управа, които навярно разпитваха хората. Измина някое време, докато Август се придвижи достатъчно напред в опашката, за да види, че действително продаваха входни билети. По този начин се опитваха да обуздаят малко жаждата за зрелище на виенчани, ала нищо не помагаше: пожарът си беше голямо бедствие и който беше оцелял, искаше да почувства приятно сигурната тръпка, че е бил толкова близо до смъртта.

- И аз бях на косъм да купя билети – чуваше Август не веднъж – но по някаква воля на съдбата, когато стигнах до театъра, забравих за това! Не е ли странно?

- А аз казах на Луизе, не отивай, нямаме пари за опера, винаги можеш да отидеш на опера и така – всъщност ѝ спасих живота!

Сетне се разсмяха. Беше радост за сметка на чуждото нещастие и човек можеше с един поглед да разпознае близките и зяпачите. Но, въпреки това, всички трябваше да платят. Когато Август стигна до масата, подхвърли крайцерите⁴ на чиновника.

Във вътрешния двор на болницата криво-ляво бяха положили телата. Въпреки студеното време миризмата, която нахлуваше от всички страни към Август, бе почти непоносима. Миришеше точно както в театъра. Само че сега всички можеха да я доловят. Бяха наредили мъртвците в дълги редици с глави към тесните коридори, оставени между редиците. Беше шумно. Много хора заплакваха, когато откриеха някого, но по-лошо беше ужасяващото пъхтене на хората в началото на редиците, когато за първи път виждаха умрелите. Това не беше като при погребение или опело. Бяха поизмили доста набързо някои от мъртвците, но следите от огъня или от ток на обувка, който в паниката се бе отпечатал върху някое лице, тях не бяха могли да отстранят за толкова кратко време. Август се овладя и си наложи да продължи по-нататък. Върху гърдите на умрелите имаше картонени табелки с номера, напечатани на списъци, които от своя страна

⁴ Крайцер – дребна монета, използвана в миналото в Южна Германия, Австрия и Швейцария – Б. пр.

бяха раздавани и на посетителите заедно с по един химически молив. Август положи усилие да погледне всеки от мъртвците в лицето. „Елена“, мислеше си той. Да обикаля тук не означаваше нищо в сравнение с мисълта за ужаса в театъра. Бяха изложили всички. Също и тези, от които беше останала само една черна обвивка и които никой вече не можеше да разпознае. Август мислеше за огъня, който беше избил от прозорците на Операта. Някои от телата изглеждаха толкова малки, леки и черни, че той не знаеше дали това са деца или голямата горещина е могла толкова да свие хората. Ако умрелите са носели бижута, то тогава ценните вещи лежах до тях в цинкова чинийка. Полицая следяха да не би някой да вземе нещо. На две етажерки в края на двора се трупаха всички портфейли, верижки, пръстени и диадеми, които вече бяха намерили, без да знаят на кого принадлежат. „Пред бижутата има повече хора, отколкото до телата“, мислеше Август огорчено. Тогава изведнъж разпозна уплашено една млада продавачка, която бе работила в магазин за мъжко облекло на Кертнерщрасе. Отбеляза името на магазина върху списъка и си помисли: „Дори не знам името ѝ“. После продължи нататък. Оглеждаше преди всичко жените. Изведнъж застина. Роклята беше подобна, но като се вгледа по-добре забеляза, че фигурата и размерите не съвпадат. Лицето беше изгоряло, миглите, веждите и косите ги нямаше. На някои места върху червеното лице бяха полепнали хартиени парцали и едва, когато погледна по-отблизо, разбра, че не са хартиени, а са парцали от кожа. Ужасен отскочи назад. Когато продължи напред и отново положи усилие да поглежда умрелите в лицето, забеляза нещо с крайчеца на окото си, направи още две крачки по-нататък и тогава спря. В цинковата чинийка до тялото на една млада жена лежеше златният скарабей, който той толкова добре познаваше. Наблюдаваше го и здраво стискаше зъби, преди да успее да вдигне глава и да погледне Елена. Обаче – бе почти като облекчение – тялото ѝ нямаше вече нищо общо с истинската Елена. Сега то

представляваше само една черна, изгорена сянка, която далечно напомняше за човешко тяло. Изгоряла кукла, малка и изкривена, понеже телта във вътрешността ѝ се е деформирала от горещината. Косата липсваше, блестящите ѝ, студени, подигравателни, прекрасни очи, ясно очертаните ѝ устни, всичко бе изчезнало... Август несъзнателно посегна към скарабея и това неволно движение бе толкова бързо и необмислено, че полицаите не обърнаха внимание. Сетне продължи напред, като оглеждаше старателно труп подир труп, за да забрави картината на изгоялата кукла, която нямаше нищо общо с Елена, по чиято гладка и красива кожа, докато излизаше гола от езерото, дъждът се стичаше на капки. Почти се зарадва, когато позна Хазек, който си лежеше там съвсем спокойно, с дружелюбни устни и полуотворени очи – така, както Август вече хиляди пъти го бе виждал в караулната кабина.

- Сбогом – прошепна дрезгаво. Едва тогава отбеляза в списъка името на Елена, възрастта ѝ, адреса ѝ, допълни същото и за Хазек, предаде списъка и излезе от двора с ръка в джоба, стиснала толкова здраво скарабея, че ръбовете му се впиваха в месото. Август не изпитваше чувството, че е оставил смъртта зад гърба си. Чувстваше се много повече така, сякаш е оставил там живота си и се движеше като механична кукла, чиято пружина все още не беше съвсем износена.

II

1

През тези дни камбаните в града вече не спираха да бият. Почти по всяко време на деня имаше погребения, а погребалните шествия се събираха по улиците към централното гробище. Гробарите и техните набързо назначени помощници се срещаха на по бира в допълнителните помещения на кръчмите около гробището и ругаеха замръзналата почва, ала това бяха добросърдечни ругатни, понеже все пак тези дни преди Коледа печелеха доста добре. Август ги чу, когато след погребението на Хазек дойде с момчетата на помена. „Не отдавна, Хазек, да бяхме тук заедно последния път“, измърмори лекомислено и се стресна, като усети как звучеше. Но сетне се усмихна унило. „На такава история щеше да се смееш“, помисли си той, „на такава ужасна история на един приятел, който казва подобно нещо“. Дори в смъртта Хазек го биваше за шеги. За няколко часа се примири и не мисли за нищо, чувстваше се добре между другарите, говореше за неща, за които имаше само бегла представа, разказваше за случки от казармата. Въпреки това, през цялото време изглеждаше така,

сякаш съществуваше втори Август, който седеше отстрани безучастен и наблюдаваше как се смеят и ядат.

Същият този Август присъстваше и на следващия ден като един от малкото скърбящи на елениния гроб. Там бе и една по-възрастна жена, вероятно майката на Елена. Тя не приличаше на нея и бе съпроводена от двама мъже на възрастта на Август; единият от тях напомняше толкова много на Елена, че Август избягваше да го погледне втори път, макар да почувства питащите погледи, които бяха насочени към него. Гробът беше разположен далеч, в протестантската част на централното гробище и всичко бе необичайно и чуждо. Човек би могъл да си помисли, че обикновената литургия, цялостната строгост на церемонията бяха нагодени към Елена. Но тъй като Август знаеше каква бе тя дълбоко в себе си, тази студенина му изглеждаше като лъжа. Беше му трудно да хвърли пръст върху ковчегата и го направи последен. Не отиде и на помена. Като какъв щеше да се представи? По обратния път към града най-накрая сви в една кръчма и започна да пие. Пи почти до припадък и по-късно успя да си спомни само откъслечно файтона, който го бе докарал до дома късно вечерта. Но чувството на празнота в него, това, че някой е издълбал в него дупка, през която сега проникваше студенината, това чувство не отминаваше, колкото и да пиеше. Сега това чувство винаги го съпътстваше. С всеки изминал ден празнотата леко се усилваше. Август ходеше, както обикновено, на работа и седеше в кантората. Понякога се взираше в щампования с приказни мотиви бележник на шоколадената фабрика. Винаги бе използвал листовите за писмата до Елена. После се замисли за това, как бе започнало всичко. А сетне мислеше за сладките, които беше измайсторил за нея и чието ухание всеки път бе една малка историйка за нея.

Понякога чичо му идваше в кантората. Макар че бе виждал Елена един единствен път, сега той също изглеждаше на моменти сив и стар. Веднъж

даже сложи ръка върху рамото на Август, в кантората пред другите. Всъщност искаше да каже нещо, но не намери подходящите думи.

- Вече съм добре, чичо – каза Август и се насили да се усмихне – вече съм добре. Животът продължава.

Ала животът не продължаваше. Беше спрял. Коледните празници дойдоха и си отидоха. Точно както рожденият му ден през годините. Август подари и получи подаръци, но те си стояха неотворени върху бюрото му, докато все някога ги струпа в някое чекмедже. Дойде Силвестър⁵, а виенчани празнуваха Нова година, като че ли през старата не се бе случило нищо. Август не можа да откаже на поканата за новогодишния бал на фабрикантите, който организираше чичо му. Той разговаряше, танцуваше, пиеше, но всеки танц и всяка чаша шампанско продължаваха да дълбаят по малко дупката в него, през която проникваше студенината, постоянна и черна, а после с всеки изминал ден му бе все по-трудно да се събужда. Бяха тежки седмици и Август равнодушно се усещаше как все повече се отдалечава от реалния свят. Все по-рядко изпитваше чувства, нямаше радост, но нямаше и тъга. По някое време установи, че вече не може да си спомни как чувстваше любовта си към Елена. Това го уплаши извънредно много.

Бе дошъл февруари и дните постепенно ставаха отново по-дълги. Когато вечерта бе започнало да се смрачава и Август се прибираше у дома, той се отклони от обичайния си път и направи голяма обиколка, докато не стигна до изоставената сладкарница на чичо си. Там той застана плътно пред витрините и изведнъж забеляза, че ухаеше на шоколад и подправки. Съвсем слабо – сякаш самата сладкарница бе поела уханията на своите продукти и ги бе съхранила през годините. Беше топъл аромат и изведнъж той отново знаеше как се бе чувствал, обичайки Елена. Чувството бе, както тогава, когато бе плувал в Дунав. Течението беше толкова бързо, че го бе

⁵ В Германия и Австрия наричат 31 декември Силвестър – Б. пр.

хвърляло срещу камъните и го бе жулило по пясъка на дъното, а като се хвана за висящ надолу клон, го бе дърпало с всичка сила, докато най-сетне го бе накарало да се пусне. Болеше го, но някак чувстваше истински тази болка. А сега стоеше пред сладкарницата и усещаше как любовта му към Елена го разкъсва и дърпа. „Но добре“, мислеше си той и вдъшваше топлия аромат на шоколад, „но добре. Да плуваме“.

2

- Искам да правя сладки – сподели Август на следния ден с чичо си. След дълга и безсънна нощ бе отишъл много рано във фабриката и сега стоеше в кабинета на Йозеф. Чичо му кимаше.

- Така значи – каза той замислено – така. И как си представяш това? Да те сваля отново във фабриката?

- Бих искал да отида в старата ти сладкарница – рече Август – така и така е празна. А и не бих могъл да причиня там кой знае какви щети, не се тревожи.

- Не можеш сам да отвориш сладкарница – отвърна чичо му – не си сладкар.

- Да – съгласи се Август – зная. И освен това се нуждая от някого, който да ме учи. Мислех си, че би могъл да ми отстъпиш Лангвизер за няколко седмици.

Беше се запознал с Лангвизер, докато работеше във фабриката. Макар че не говореше много, Август го харесваше.

- Ако е само това – викна Йозеф—Лангвизер! Слушай – каза след известно обмисляне и се приведе напред – ще ти дам пробен период.

Отново се облегна назад, погледна календара на стената и се замисли.

- Да кажем, три месеца. През този период ще те освобождавам в три часа, а неделята си я имаш цялата. През другото време ще ми трябваш тук. Не съм те назначил просто заради баща ти. Нуждая се наистина от някого, който разбира от подправки, на когото му харесва да прави шоколад. А какво правиш след това вечерта, ми е все едно. Ако Лангвизер иска, може след работа да ти е под ръка. Или ти на него – поправи се през смях – но заплатата ще си я получава от теб. Само така ще ти предоставя сладкарницата. Но вече виждам, че след шест – осем седмици ще знаеш достатъчно относно забъркването на шоколад. Това е празна работа, нищо по-различно от онова безсмислено желание да работиш във фабриката – нищо повече от празна работа!

- Чичо – каза Август и се усмихна за пръв път от дълго време насам – когато съм готов, ще искаш да откупиш сладките ми.

Йозеф, доволен, че виждаше Август отново да се усмихва, му мушна скришом една пура, както се мушва скришом захарче на дете и го отпъди добросърдечно от офиса.

В късния следобед Август отключи вратата на сладкарницата. Мина през магазинчето и влезе в сладкарската кухничка. Косото следобедно слънце го заслепи, когато отвори вратата и едва когато си направи сянка с ръка, съзря, че между облицованите в синьо и бяло стени все още стоеше насипано снежнобялото легло от захар. Това, което усети начаса, бе ароматът на горчиви бадеми, на портокали, на ванилия и най-сетне меко синьото ухание на пушек, което изпълваше сладкарската кухничка, като че ли двамата изобщо не са я напусkali. Той стоеше там и дишаше и виждаше сянката на Елена и неговата сянка да лежат върху леглото от ухания и не помръдваше, за да не ги прогони.

Много по-късно отиде да донесе хартиените чували, в които е била захарта. Не искаше да сподели уханието. Не искаше Лангвизер да види

това, което за него и Елена бе представлявало легло. Напълни захарта, която сега бе прошарена от подправки и изглеждаше своеобразно пъстра, отново в чувалите, запечатана ги старателно и ги занесе обратно в малкия склад. Там ги постави отзад в ъгъла. Сетне помете пода и беше готов, тъкмо преди да дойде Лангвизер. На последния се наложи да се наведе, докато влизаше в кухнята, толкова бе едър. Огледа се.

- В подобна сладкарница съм се учил – каза тогава той.

- Това е добре – каза Август и леко се усмихна - в такава сладкарска кухня искам да се уча и аз.

Лангвизер поклати глава.

- За няколко седмици? За това са необходими години.

- Не става въпрос за времето, Лангвизер, но няма да са години, обещавам това.

- Само, защото трябваше да обещая на чичо Ви – рече Лангвизер навъсено, но Август успя да забележи, че него също го блазнеше, след толкова години във фабриката да може отново да работи в такава кухня.

- Така – каза Август с полушеговит тон – научете ме как се правят сладки!

- Първо трябва да напазаруваме – рече кратко Лангвизер – ако искате да си записвате?

А сетне започна да обхожда чекмеджетата и да диктува на Август всичко на всичко от какво има нужда. Списъкът ставаше все по-дълъг и чак късно вечерта бяха готови.

На следния ден от фабриката на чичо Йозеф извозиха една кола в двора. Бяха разтоварени чували с брашно, със захар, със сол и с подправки, буренца, пълни със сушени плодове, сандъци с ликьори, ракии, сироп. В килера за хранителни продукти наредиха канички за мляко.

- За чирак сте твърде стар, господин лейтенант – отбеляза Лангвизер подигравателно – но, въпреки това, трябва да помагате.

По бузите на Август изби лека червенина и той се присъедини към работата.

По-късно, когато всичко си бе вече на мястото, двамата стояха малко нерешително в кухнята. Лангвизер се огледа. Тогава взе една кошница и отброи дузина яйца на масата.

- Да започнем с белтъчен сняг - подхвана той въздишайки.

Той беше точният човек, най-малкото бе толкова упорит, колкото и Август. Не вярваше в него, но продължаваше да му помага. Август харесваше миризмата му. Понякога миришеше на пури, но винаги въвсем леко и на пикантна непозната ракия. Винаги, когато поемаше тази миризма с носа си, той виждаше Лангвизер на един от платноходите, от които биваха доставяни подправките във фабриката на Йозеф. Август учеше, както отдавна вече не го беше правил. Това бе чужд свят, но той го обикна още от самото начало. Научи, че за белтъчния сняг не трябва да има нито дори гран⁶ мазнина в купата; да, Лангвизер го караше дори да измие ръцете си със сапун, преди да хване пеноразбивачката.

Запозна се с различните видове масла: бито масло, масло за готвене, масло от кисела сметана, как се пере масло със сода. Научи и че на точеното тесто се слага само мандраджийско масло, понеже не се разтича. Научи се да различава светлия и тъмния жълтък за кексовото тесто и че тестото се разбива много по-добре с телена разбивачка, отколкото с готварска лъжица.

Всеки ден си имаше своето собствено име. Един ден беше денят на брашното: светло брашно, тъмно брашно, пшеничено брашно, овесено брашно, брашно от лимец⁷. Колко меко беше брашното? Кой вид брашно се използва за замесеното с мая тесто и кой за точеното тесто? Как се напудря тавата, преди да се сложи в нея тестото? Как се използва картофеното брашно? За какво служи оризовото брашно? Лангвизер караше Август да хваща, опитва, претегля и пресява брашното. Вечерта брашното бе

⁶ Гран – мерна единица, равна на 0,06 грама - Б. пр.

⁷ Лимец—вид пшеница – Б. пр.

полепнало в ноздрите му, а веждите и миглите му бяха побелели. През цялата нощ усещаше блудкаво сладникавия вкус на различните видове брашно по езика си и сънува объркано брашнени хамбари, които трябваше да измете, докато брашното се натрупваше и се простираше отново и отново навсякъде зад него, така че никога нямаше да приключи. На следващата сутрин се събуди и като седеше на леглото, подпря главата си с ръце. Това бе смешно: не знаеше защо прави всичко това. Просто го правеше, без да разсъждава и беше добре, че нямаше почивка, че от кантората винаги отиваше направо в сладкарницата. Не искаше да мисли за себе си. Искаше да мисли за Елена – за Елена, за която бе правил сладки. А това ставаше само, когато отидеше в сладкарската кухня.

Следващите дни бяха дните на тестото. Август месеше и бъркаше тесто в големи и малки купи, на пара и в изплакнати със студена вода медни корита. Научи след колко завъртания се кръстосва точеното тесто и как се меси на звезди. Той изрязваше с дисковия нож форми за сладки, увиваше тесто около конусовидна кесийка, за да оформи тестени фунийки, правеше резки по омесено тесто и биеше отново замесено с мая тесто. Първоначално навитото тесто често се скъсваше и той трябваше да започва отново и отново отначало. Сетне смачкваше маслото в твърде мекото точено тесто, или маслото бе прекалено топло и изтичаше отстрани, или използваше стара мая за тестото и то не бухваше. Цялата кухня беше претъпкана със съдове и Август с мъка успяваше да ги обхване с поглед, но той не искаше да показва слабост и започваше търпеливо отново и отново. Лангвизер стоеше до него и даваше съвети. В края на деня той си издърпваше една табуретка. Август не спираше, докато градът навън не утихнеше и Лангвизер вече не можеше да потисне прозявката си.

- Когато бяхме чираци – рече той веднъж – по това време трябваше да ставаме.

- Да - каза Август и се разсмя - и ако оде не сте си били в леглото, майсторът Ви е зашлепявал, или? Вероятно и аз бих могъл да имам нужда от това.

Бяха си паснали добре един с друг. Лангвизер се изхили:

- В крайна сметка - призна той - понякога помага повече от думите.

Най-сетне дойде ред и на шоколада и захарта. Август разтопяваше шоколад, изливаше го върху мраморната плоча и трябваше да го разтегли, докато е още втечен. Не се получаваше. Лангвизер стоеше наблизко, а при седмия или осмия път отново седна тежко върху един чувал със захар.

- Не - рече мрачно - от това никога няма да излезе нещо. Не е професия за войници. Няма подходящите ръце.

- Ако става въпрос за това, Вие трябваше да станете месар! - отсече кратко Август, изстърга шоколада от плочата, изхвърли го и сложи нов на огъня. Лангвизер оглеждаше ръцете си, като че ли ги виждаше за пръв път, докато Август продължаваше да бърка разтопения шоколад.

По някое време той все пак бе успял. Кофата за боклук с унищожения шоколад до него отдавна се бе препълнила. Лангвизер стана.

- А сега ще изстъргваме рулца - каза той с леко обиден тон, но когато Август го погледна, забеляза, че Лангвизер изглеждаше доволен. И така, Август изстъргваше шоколадови рулца, които бяха толкова фини, че трябваше да ги повдигат с нож; в ръката биха се разтопили.

На следващата вечер се вареше, гореше и карамелизираще захар. Захарен сироп. Оцветена захар. Стъкло от захар. Август се носеше като в нов свят, а всяка вечер бе преситен с аромати и идеи и се свличаше изморен в леглото. Но се учеше. И колкото повече време минаваше, толкова по-бързо се учеше и толкова по-отръпки му идеше всичко.

Докато техните вечери си минаваха, настъпи пролетта. Дойде март и лалетата се подадоха от земята. Август и Лангвизер не виждаха много от това, освен по пътя от фабриката до сладкарницата. Нощите им ставаха все

по-дълги. Когато Август не успяваше да потисне някоя прозявка, Йозеф правеше понякога хапливи забележки.

- Е, как е? Можеш ли вече поне сметана да разбиеш? – питаше тогава язвително. Но Август кимаше в отговор и си мислеше за това, което бе научил предишната вечер.

Преди всичко, смяташе той, най-трудното беше огънят. Кога печката беше достатъчно гореща за запичане и кога достигаше подходящата температура за белтъчен сняг? Кога трябваше да се прикачи фурничката и кога да се затвори?

- Това не може да се научи – рече Лангвизер, когато вечерта Август извади изгорелите целувки от фурничката - това или го усещаш, или не. Вие не го усещате.

Това бе отговора му на оскърблението за месарските ръце.

- Всичко може да се научи – отвърна Август. Този път той остана цялата нощ в кухнята, седна пред огнището на студения, облицован с плочки под и си водеше бележки. Беше като в часовете по стратегия и почти му доставяше удоволствие. Колко силен ще бъде огънят след половин час, ако държи въздушния клапан изцяло отворен, колко силен, ако го затвори наполовина? Кладеше с бяла и твърда дървесина. Закачаше капака на печката най-напред на първия, сетне на втория, после и на третия отвор и печеше целувки. Правеше сладкиш с точени кори и го пяхаше в печката на порции, гледаше часовника и изписваше цели таблици, които си бе начертал. Да се работи по този начин беше като някаква треска и когато бе под нейно влияние, той не можеше да си представи, че някога отново ще привърши. Действията пасваха едно в друго като колелца в часовников механизъм и всичко вървеше добре.

Когато Лангвизер дойде сутринта, кухнята беше пълна с тави с окачени на тях бележки, на които пишеше с каква дървесина и при какво положение е било загревано.

- Всичко може да се научи – каза Август усмихнат, вместо да поздрави с „добро утро“. Беше неделя.

- Вие вече може би сте го направили – призна Лангвизер, след като премина покрай тавите. Сетне отиде до един шкаф и измъкна най-отзад едно шише.

- На първата година от чиракуването – каза той, напълни до половината две водни чаши и подаде едната на Август. Бе непознатата, екзотична ракия, която Август вече толкова често бе усещал в дъха на Лангвизер. За един миг Август видя Лангвизер на две места: един път в сладкарската кухничка и втори път, смеейки се, високо между платната сред вантите на кораб, смеещ се и махащ с ръка.

- Наздраве! – рече Лангвизер сухо и картината изчезна.

Сетне прибра чашата си, потри ръце и каза:

- А сега да започваме със сладките!

Много седмици по-късно, в една красива и ясна пролетна вечер Август стоеше пред мраморната плоча. Най-напред изля шоколад, после го разтегли, а след това нарязва плочици. Внимателно ги повдигна с ножа и ги постави в решетка. С помощта на стар пръстен-печат, който бе закупил от един вехтошарски магазин и който сега лежеше на огнището, отпечата по едно преплетено клонче на страните. След това разби белтъчен сняг, прибави брашно и захар и изпече най-лекия пандишпан. Когато го извади от печката, формата сякаш беше празна. Докато беше още топъл, той го нарязва с мокър нож до долу. После разби крем и прибави една лъжица от скритото шише с ракия на Лангвизер, сироп и един дъх лимон, а сетне и една малка щипка морска сол. Слепи шоколадовите плочици с крема, като оформи лодка, която постави върху едно парче от блата. След това разстла тънко легло от снежнобялата смес за целувки и сложи отгоре крем с цвят розе от градински ягоди и сметана, който бе ароматизирал с разбита със захар мента.

После занесе на Лангвизер едно от шоколадовите корабчета и го накара да опита. И тогава Август видя нещо, което го развълнува дълбоко, понеже след като Лангвизер бе опитал, очите му се напълниха със сълзи и той се извърна напълно изненадан. Едва след известно време той отново се обърна към Август.

- Съжалявам – каза той почти неохотно и засрамено – съжалявам.

- Като дете винаги съм искал да пътувам по море – рече Август между другото. Лангвизер го изгледа изненадано. Сетне вдигна отхапаното корабче.

- Тези тук... – каза той – са добри... много добри.

Чираването на Август бе отминало.

3

Когато същата вечер Август заключи сладкарницата и тръгна в полумрака, той пое надолу към Дунава. Струваше му се, че сякаш през седмиците, които бе прекарал в сладкарницата, уханията се бяха насъбирали и бяха ставали все по-богати. А може би беше така, защото по време на работата с всичките подправки и аромати обонянието му се бе изострило. Това бе мирисът на вода, който след пролентия дъжд през последните дни все още се носеше навсякъде из въздуха, чистият, характерен мирис на трева, мирисът на тази особена хладина, каквато има само през пролетта. Когато застана долу на речния пристан, дъхаше също и на кестени, чиито листа едва бяха започнали да се разгръщат, светло и набраздено зелени. Той вървеше по брега и мислеше. Бе първият път от дълго време насам, в който той не отклоняваше мислите си, като просто си намираще все повече работа. Със залязващото слънце вятърът се понесе нагоре по Дунав и шептеше в храстите някакви неразбираеми истории.

Какво следва? Не знаеше. Беше както преди година – колко отдавна бе това – беше точно толкова свободен. Нямахте нищо, което да го задържа. Само че сега липсваше всякаква лекота. Защо бе поискал да научи как се правят сладки? Може би, защото от самото начало това бе една любов на сладкишите. На хиподрума, по време на срещата им в сладкарницата, в нейното жилище, през лятото. И защото не му бе достатъчно само да си спомня нейното ухание. Беше толкова мигновено да го вдиша и издиша. Не оставаше нищо от него. Винаги най-много бе искал да се храни с уханията. И може би сладките бяха това, което предстоеше.

Той бе спрял, наблюдаваше течението на реката и си спомняше как бяха плували заедно. Как след това косата ѝ бе дъхала на вода, и на дъжд, и на нея самата, докато ѝ помагаше да си облече роклята. Беше много странно, че винаги се опитваше да си спомня, че трябваше отново и отново да призовава картините пред очите си, които по-рано бяха красиви, и леки, и изпълнени с копнеж, и щастливи, а сега не преставаха да причиняват болка. Болезнено място, от което човек не можеше да се откъсне. Лястовичките цвърчаха в небето сякаш летяха по невидими струни, опънати сред вечерния въздух. За Август този звук винаги бе представлявал олицетворение на пролетта. Сега реката блестеше червена на вечерната светлина, а кестеновите цветове бяха като оцветени в розово малки огньове, разположени по дърветата. Носеше се смехът на гребците. На пилоната за знамена над наго въжетата се удряха от вятъра в небрежен такт, всичко това му напомняше на нея, и изведнъж в Август се надигна силен, отчаян копнеж всичко това да не се бе случвало, всичко, така че отново да може да види Елена. Най-много му се искаше да каже като някое дете: оправи отново всичко. Направи всичко отново хубаво. Но това нямаше да се случи. Вече не.

Той продължи, отначало тръгна по реката, а сетне по бавно нагоре по пътя към града, вървеше безцелно през уличките по Винцайле⁸, докато накрая спря пред тъмната витрина на един сладкар. Тя му напомни на магазина, от който Елена искаше да му купи еклер. Разгледа шоколадовите бонбони и тортите и те изведнъж му се сториха фалшиви. А сетне се замисли, че просто би могъл продължи да прави сладки за нея. Така, като че ли нея още я имаше. По своеобразен начин това беше хубава мисъл и когато Август се прибра у дома, той за първи път от доста време насам спа през цялата нощ, без да сънува.

След пожара, с изключение на новогодишния бал, той не се бе появявал в обществото. Дори не бе посещавал редовно семейството си; бе живял като отшелник между фабриката и сладкарницата, прекъсван единствено от командировки, които му се бе налагало да предприема заради чичо си, но и които бе оставял зад гърба си възможно най-бързо. Когато получи поканата за дебютантския бал⁹ на сестра си, той се сепна, като пресметна и установи, че от пожара бе минала почти половин година. За него това време бе много по-кратко. Той се бе променил: по-рано винаги бе обичал да излиза, а сега вече обмисляше да откаже. Но после се замисли колко разочарована щеше да бъде малката му сестричка и се взе в ръце. Чувството сам да предаде Елена с това, че живееше, че ставаше, и се миеше, и отиваше на работа, това чувство бе доста отшумяло, но той не можеше да си представи цяла нощ спокойно и весело да танцува, да пие шампанско, да води бързи и дръзки разговори – това всъщност бе присъщо на друг човек, който вече не съществуваше.

⁸ Винцайле—улица във Виена, построена между 1899 и 1905 г. по продължението на река Виена (приток на р. Дунав) в хода на корекцията на реката. – Б. пр. Действието в романа се развива преди построяването на въпросната улица – вероятно умишлено от страна на автора, за да дезориентира читателя в представите му за съвременна и историческа Виена – Б. пр.

⁹ Дебютантски бал – тържество с танци, на което млади девойки от по-висшите обществени слоеве, най-често на 18-годишна възраст, биват "въвеждани в обществото". След този бал девойките могат официално да бъдат искани за съпруги. – Б. пр.

Но когато през късния следобед в деня на бала той се прибра от кантората по-рано, за да се преоблече, наред с познатите действия той усети и завръщането на нещо като тихо ехо на радостното очакване на една вълнуваща и весела вечер и той се зарече да не позволява да му проличи каквото и да било и да направи бала на сестра си толкова хубав, колкото е по силите му. Закопча копчетата на ръкавиците си и наметна палтото си, докато слизаше надолу по стълбите и излезе навън в една ранна априлска вечер, чийто пролетен въздух бе изпълнен с ухания, така че той спря за миг: бяха като цветове, притиснати плътно един о друг. Мина покрай катедралата, където мирисът на коне бе толкова упойващ, че той, макар да обичаше тази миризма, трябваше да побърза, за да я остави бързо след себе си. Когато мина покрай Капуцинеркирхе, от полуотворената порта към гробницата довя хлад, а зад него се понесе мирис като на гъби. Август за миг се запита дали подобен мирис би могъл да се затвори в един шоколадов бонбон – тази тъмна миризма на земя? Той се усмихна за кратко – сладкарската кухня никога нямаше да го остави.

Сестра му беше щастлива, че той дойде:

- Колко спретнат изглеждаш! – извика тя, а самата изглеждаше в своята бална рокля много хубава и доста по-пораснала отколкото през последното лято. Колко отдавна бе това! Обгърна го облак от парфюм.

- Скъпа госпожице – поклони се той пред нея – тук отново се вижда: истинската красота се крие в облеклото, след като намираш дори мен за спретнат. Но ти наистина изглеждаш красива – ще трябва да запишеш една дузина обожатели на ветрилото си... Или си записала вече няколко? Я покажи!

Сестра му скри ветрилото зад гърба си и се изчерви:

- Август!

- Това никога няма да престане! – въздъхна баща му с престошена трагичност, когато заизкачваха заедно стълбите – тези кавги между брат и сестра! – Той се усмихна. От балната зала вече можеше да се чуе оркестърът.

- Ах, татко – Август пое ръката му в изблик на симпатия – но ти живееш от кавги – ти си юрист.

Днес от баща му също се носеше силен аромат: на тютюн и тежка вълна, както винаги, а над него и една необичайна следа от барут и зеленина и за един кратък миг Август зърна около баща си остров от гори в една ранна, студена сутрин, а росата блестеше навсякъде. Колко млад изглеждаше. Той се изкачваше по планината с пушка в ръка, не, всъщност това бяха стълби, ала стъпалата изведнъж изглеждаха така, като че ли принадлежаха на гората. Баща му се смееше безгласно, съзря сянка на дивеч, вдигна пушката с едно единствено плавно движение и гръмна безшумно.

- За какво мислиш? – попита баща му и гората изведнъж изчезна.

- За нищо – Август поклати объркано глава – за нищо.

Матроните, които непосредствено след себе си влачеха нагоре по стълбите тежките си рокли и при това пуфтяха задъхано като малки локомотиви, го гледаха леко озадачено. Баща му го хвана за ръката, както може би го бе правил за последно преди двадесет години и го избута нежно нагоре по стълбите към входа.

Когато влязоха в балната зала, тя вече бе изпълнена със смях, музика и веселия шум на възбудени разговори. В срещуположните огледала свещите грееха във все по-далечни пространства. Балът се простираше в двете посоки в една все по-мрачна, неподправена безкрайност. Младите дами се движеха леко като бели гриви върху море от хора. Август винаги бе обичал това. Но днес всичко беше различно. Не греенето на свещите и роклите, не смеещите се, запъхтяни лица на момичетата, нито музиката – а уханията, които изведнъж накараха всичко друго да избледнее. Посрещнаха го като

удар в лицето. Всеки човек в помещението представляваше облак от аромати. Всяка кушетка миришеше на конската грива, с която беше уплътнена, на коприната, с която беше тапицирана, на хората, които бяха седели върху нея. Свещите миришеха сухо на стеарин. Паркетът за танците миришеше на паркетин. Но преди всичко миришеха хората. Всеки отделен човек бе обгърнат със сложна смес от ухания, в която всичко беше в хармония, в която никое ухание не присъстваше твърде много, нито твърде малко. Сякаш хората се състояха единствено от тяхното ухание, като че ли бяха започнали да стават прозрачни. И тогава се случи нещо, което Август бе преживял за последно като дете, само че сега то бе около стотина пъти по-силно: уханните облаци се превръщаха в картини, в подвижни сцени, сякаш всеки отделен човек разполагаше около себе си с малък подиум. Всеки си имаше своята пиеса, а когато се разминаваха един с друг, картините се претопяваха една в друга в абсурдни и причудливи истории.

Младата графиня Берлони мина покрай Август, но същевременно минаваше и през един вагон на железницата и не носеше само бална рокля, но и сив туристически костюм и миришеше на въглищен прах, и парфюм, и прах. Август усещаше тръскането на влака, леко се поклащаше и тогава изведнъж трусовете преминаха в мек конски тръс: той яздеше, яздеше раванлия, високо в непознати планини между зелени тераси, които дъхаха на сняг и на тънък пушек и варен ориз. Бе достигнал до уханието на Герд Волтерс, който всъщност беше императорско-кралски дворецов чиновник в библиотеката. И докато още яздеше сред оризовите поля, започна да пада, както човек понякога пада, летейки плавно, докато заспива, само че сега това беше истинско плавно летене. Своеобразната миризма на евреина Давид Шварц на дървени въглища и газ и на още по-рядък въздух отколкото в планините го запрати високо, по-високо и все по-високо, той висеше под някакъв вид огромен балон, продълговат и кръгъл като пура, а там долу, миниатюрна, като построена върху стратегическите му плочи, бе

разположена Виена, а около нея, на зелени и кафяви карета, се простираха полетата. Шварц му се усмихна несигурно и продължи нататък. Едно малко момче на може би дванадесет години мина покрай него, а мирисът му беше смесица от странен пикантен пипер и ванилия, към тях имаше и нещо като евкалипт, а малкото момче бе едновременно и брадат мъж, който стоеше напред мокра и мъглива дъждовна гора измежду миниатюрни хора, мъже с оръжия като детски лъкове, голи, кърмещи майки, които стигаха едва до хълбока му.

- Как се каваш? – попита Август задъхано момчето, което възпитано се превърна в негов слуга, измежду всичките джуджета около него, напред дъждовната гора:

- Рудолф Пьох, ако ми позволите.

- Какво... какво желаяш най-много от всичко... Какъв искаш да станеш?

- попита Август, запъвайки се и положи усилие да не изгуби момчето в лицето на възрастния. – Каква е най-голямата ти мечта?

Малкият Рудолф едва ли не се постара да скрие учудването си, но отговори. Възрастните си бяха такива.

- Откривател – каза той отначало сдържано, а сетне през него премина момчешко въодушевление – да откривам непознати страни. Да хващам тигри и пеперуди и ...

- Да – рече Август и се усмихна – и непознати народи... Късмет, Рудолф.

Момчето го изгледа объркано още веднъж и сетне бързо отмина. Август, напротив, спря да се движи. Той действително чуваше валса, ала почти не осъзнаваше, че се намира в средата на танцовата площадка. Двойките се поклащаха около него, а с тях танцуваше и мирисът им и така Август попадеше от една мечта на живота на друга, от един копнеж на следващия, сега яздеше, подтикнат от миризмата на коне, и барут, и кръв към безумно настъпление срещу френска укрепена позиция, падеше... и

падаше високо горе под един цирков купол грациозно в ръцете на улавящия акробат, който - дъхащ на талк, и на ленено платно, и на диви животни - летеше срещу него на трапеца и го хващаше. Беше хвърлен и изведнъж сам се превърна в танцьор, носеше се с извънредна красота - и на фона на несъмнения мирис на театъра на пудра, тюл и грим - сред шумно ръкопляскане.

Той стоеше там и биваше блъскан ту насам, ту нататък. Някои му се присмиваха, други съскаха навъсено срещу него, по периферията на танцовата площадка стояха дебелите матрони в тежките си брокатени рокли и сочеха неприкрито към него, докато си шушукаха помежду си. Но Август вече не можеше да се помръдне. Той биваше помръдван. Във всеки мирис на петстотинте души на бала се криеше една история. Петстотин истории около Август. Петстотин мечти на живота, състоящи се от нищо повече от мирис. Всяка от тези миризми го дърпаше, тикаше, издигаше, блъскаше от един свят в друг. Той залиташе и щеша да падне, ако сестра му не го бе хванала здраво за ръката. С мъка успя да го удържи. Гласовете на дебелите жени по края на танцовата площадка сега бяха станали толкова непринудено високи, че той успя да разбере „безсрамно“ и „пиян“. Сестра му и нейният танцов партньор го хванаха бързо под ръка и го изведоха на големия балкон на балната зала.

Август дълго стоя облегнат на балюстрадата, подпираше се на две ръце и вдишваше само слабо ухания въздух на нощния парк. Чувството беше, както когато човек след продължило седмици наред пътуване слиза от клатещия се кораб. Едва постепенно земята отново става твърда. Картините избледняваха на фона на уханията на акациевите и розови цветове. Цветята нямаха копнежи, нито мечти. Техният мирис не е нищо друго, освен тяхната същност.

- Лошо ли ти е?

Баща му беше излязъл. Мирисът му все още присъстваше, но гората беше изчезнала. Единствено баща му, никой друг. Вече нямаше гора.

- Не - каза Август, треперейки. А сетне по-уверено и почти леко самоиронично - само дете на подобни балове има малко повечко парфюм. Мисля, че е по-добре да си вървя.

- Лека нощ, синко - каза баща му загрижено и нежно. Август бе много изненадан.

- Лека нощ, татко - рече той - и... може би някой път отново ще отидеш на лов.

Доколкото знаеше Август, досега баща му никога не бе ходил на лов. Но сега забеляза, че той се усмихва, отдаден изцяло на мислите си, сякаш Август вече го нямаше. Тогава изведнъж разбра, какво трябваше да направи и заслиза надолу по стълбите, вървеше все по-нетърпеливо по улиците, тичаше през пустите улички и най-накрая бягаше, докато най-сетне стигна до сладкарницата. Картините от бала още вилнееха в главата му. Всяка картина беше рисунка от аромати. Всички хора притежаваха особена памет за уханията. Човек възприема миризмите още като сукалче, когато все още не може да разпознава лица, когато светът все още се състои от цветни петна. Но Август винаги бе притежавал много повече от добра памет. И така, както други имат отличен слух, той притежаваше отлично обоняние. Ухание, което веднъж беше помирил, той никога не забравяше.

„Сладки на мечтите“, мислеше той, докато отключваше вратата, ще излея мечтите ви в шоколад. Уханието на желанията ви като сладки. Копнежите ви като шоколадови бонбони...” Сетне запали лампата и влезе в сладкарската кухничка. Беше време да майстори шоколад от ухания и картини.

- Къде беше? – попита чичо Йозеф, като мъчно удържаше гнева си. – Къде, по дяволите, беше през цялото време?

Червените му бузи трепереха. Толкова ядосан Август не го бе виждал никога преди. Едва бе прекрачил прага на фабриката, когато един от сладкарите възбудено му нареди веднага да отиде при Йозеф.

- Изпратих да те търсят! – рече чичо Йозеф през зъби, а сетне изведнъж ревно – Какво си въобразяваш, за какво мислиш, че ти плащам? Или си мислиш, че понеже си ми племенник, можеш да правиш, каквото си поискаш? От дни те чакаме тук! Никой, никой не знаеше къде си. Никой! Работата в кантората си стои! Продавачите от „Гевюрц-Хадер“ са тук, а кого го няма? Господин Либескинд... – Йозеф изведнъж се закашля от силната възбуда, искаше да продължи да крещи, задави се и отблъсна ядосано ръката на Август, когато той искаше да го потупа по гърба.

- Чичо! – каза Август спокойно. Колебаеше се между насмешката и загрижеността, - чичо, съжалявам. Аз...

- Съжаляваш? – гласът на чичо му се снижи. – Съжаляваш? Уволнен си! Това е, това е то, собственият племенник...

Той седна върху един от плетените столове, които стояха в коридора. Точно над него Щернталер¹⁰ държеше своята ризка от бяла щукатура¹¹. Монетите бяха изрисувани в злато на фона на нощносиньо небе. Изглеждаше много миролюбиво.

¹⁰ „Die Sterntaler“ (в превод от немски – „Звездните монети“) е приказка от публикувания през 1812г. сборник с немски приказки на братя Грим „Детски и семейни приказки“, в която малко момиче, което загубва родителите си, е толкова бедно, че остава само с дрехите на гърба си и едно парче хляб, които заради своята набожност и щедрост раздава на нуждаещи се, докато се озовава голо голеничко в гората. Когато остава и без последното, което притежава – своята ризка, звездите изведнъж започват да падат от небето като златни монети, а момичето е облечено в ризка от най-фино ленено платно. – Б. пр.

¹¹ Щукатура (от немски език Stuckatur) – гипсова смес, използвана за изработка на архитектурни украси на стени, тавани и др. повърхности – Б. пр.

- Чичо – рече Август настойчиво – изслушай ме. Правех сладки. През цялото време бях в сладкарницата. Аз... някак си съм забравил да те уведомя, имаше толкова много работа...

- Сладки! – изсумтя Йозеф. – Сладки! Ти си закупчик! Това вече от доста време ми лази по нервите, тези безсмислици с Лангвизер, със сладкарската кухня, не ти плащам за това, Август, не и за това!

Когато чичото наричаше някого по име, а Август знаеше това още от детските си години, значи вече не беше разгневен. Открай време беше така.

- Не искаш ли да влезем? – попита учтиво Август. – Или да ти покажа сладките си тук, на пода в коридора... ?

- Столовата! – кратко заповяда чичо Йозеф, но се наложи да му помогнат да стане от стола. Август вдигна кутията си от пода и я занесе след чичо си в столовата.

- Да видим! - изръмжа стария.

- Няма нищо за гледане – рече Август – трябва да ги опиташ.

Сетне извади кърпата от кутията за ябълки, която първа му бе попаднала под ръка в сладкарницата. В кутията грижливо бяха положени в легло от дървесна вата три реда шоколадови бонбони. Това бяха необикновени бонбони по отношение на цвета, формата и преди всичко на тяхното уханье.

- Какво трябва да е това? – попита чичо Йозеф недоверчиво. - Бонбоните не изглеждат така. Какво е това? – Той измъкна една и я разгледа. С двете си гърбици от светлокафява захар върху тъмния шоколад тя напомняше на камила. Сетне я помириса и лицето му изведнъж поомекна. Отхапа предпазливо. Задъвка. Преглътна. Остатъкът от бонбоната изяде със затворени очи. Горещо, в щукатурата на стаята, Аладин стоеше пред пещерата на разбойниците и гледаше замислено надолу към чичото. Йозеф взе втора бонбона. Тя блещукаше тъмнозелена. Август беше намерил начин да разтвори оцветена в зелено захар в шоколадовата

глазура. Тя лъхаше малко на гора, ала сетне отново не миришеше или дъхаше само на една гора, в която може би наистина имаше меденкови къщи. Този път чичо Йозеф отхапа много внимателно само половната и постави другата половина отново върху тъмната, блестящо полирана повърхност на масата. После взе следващата. Лента портокалов марципан сред ефирно тънко тесто от... Какво беше това? Брашно от царевица? Август почти успя да види как бонбоната се разтопи в устата на чичо Йозеф. После стана тихо. Йозеф погледна в кутията и започна да вади бонбоните една след друга, въртеше ги, миришеше ги, а сетне внимателно ги оставяше обратно. Шумът от шоколадената фабрика се чуваше съвсем отдалечено и правеше мълчанието още по-натрапчиво.

- Това са бонбони – започна Йозеф дрезгаво, покашля се и заговори отново. – Сладките ти имат вкус на... – той не знаеше точно как да го каже – ... имат вкус на ... на приказка от шоколад.

Това бе първият път от дълго време насам, когато Август имаше чувството, че е направил всичко, както трябва.

- Да, нали? – каза той.

- Аз вече съм богат – рече тогава чичо Йозеф необичайно тихо, докато си играеше замислено със странно оформените парчета от шоколад и захарните изделия и ги нареждаше в редици – иначе бих казал: с това ще станем богати. Няма да правим много от тях – продължи той сега по-бързо, вече почти като пресметлив търговец – точно толкова, така че да не са достатъчни. Така че всеки да иска да си купи по няколко. Ще станем...

- Не е нужно да ставам богат, чичо! – започна Август, но Йозеф го прекъсна наред думата.

- Естествено, че не! – каза той високо. – Не е нужно. Глупости! Но ще станеш! Това са най-добрите бонбони, които някога съм опитвал. И то от войник...

Дълбок, провлачен смях се надигна в чичото, хъхрещ и тътнещ като прилива, неудържим, докато избухна, силен и тежък; беше ужасяващ смях, като на великаните от приказките. Смях, изпълнен с радост и удоволствие, чист смях. Август се усмихна.

Сега Йозеф даде на Август пълна свобода в сладкарската кухня и отново му остави Лангвизер на разположение, който клатейки глава записваше рецептите, когато Август с непоколебима точност посягаше към най-различни, най-странни подправки. Понякога старшият прехапваше устни, когато Август посягаше към дървената кутия до огнището и изстъргваше с острата месингова четка миниатюрен, тънък слой дъбово брашно от една цепеница и слагаше щипка дървесно брашно в бонбона от тъмен шоколад. Ала сетне Август го караше да опита и Лангвизер за секунда отново се озоваваше на своя бленуван кораб, вкусваше корабното дъно, подушваше го, припичайки се на тропическо слънце, по време на лениво безветрие, пред Островите на подправките¹².

- Как правите това? – попита по-късно той, след като дълго бе наблюдавал. Август вдигна рамене, сетне спря за един миг да изстъргва шоколад и го погледна.

- Не знам – рече той колебливо – това е като че ли... сякаш уханията се събират в цветове, а цветовете в картини. Това е като че ли...

- Вече разбирам – каза Лангвизер, изненадан от самия себе си – вече разбирам – и продължи да записва.

Чичо Йозеф подбираше дузина от най-добрите бонбони, но решението не му се удаваше лесно. Тогава нареди да разширят експерименталната кухня във фабриката и назначи осмина калфи, които

¹² Молукски острови, известни в Средновековието още като Острови на подправките, са островна група в състава на Индонезия, част от Малайския архипелаг, разположени между о. Сулавеси и о. Нова Гвинея – Б. пр.

да се занимават само с августовите сладки. Не си заслужаваше да се ангажират машините за една толкова оскъдна бройка. Август наблюдаваше всичко това с чувство на безпокойство. Той бе правил сладките, понеже след нощта на пожара животът му бе опустял, понеже все нещо трябваше да се прави. Дните в сладкарницата бяха като частни беседи със съдбата му – а сега тези беседи бяха станали публични.

- Утре сладките ти ще бъдат във всички водещи сладкарници на Виена!
- рече Йозеф в неделя вечерта, когато заведе Август долу в кухнята на фабриката. - Още тази нощ ще ги доставим.

- Да не си луд! – обърна се Август полушеговито към чичо си, когато зърна множеството кутии, които тъкмо бяха натоварени.

- Аз? – засмя се Йозеф. – Не. Не съм луд – аз съм приказният чичо!

Тогава Август разбра. Този мирис на чичо му на пури и какаов прах, на ракия и дървесината на тежките му гардероби от орехово дърво, този мирис беше уханието на едно голямо доволство, ухание, в което нямаше място за копнежи. Август изведнъж се запита как ли миришеше самият той, какво беше неговото собствено ухание. Беше странно, че човек не можеше сам да се подуши. Но че не беше ухание на доволство, мислеше той иронично, това той също знаеше.

- Утре ще бъдеш прочут! – рече чичото.

Мъжете натовариха кутиите, покриха ги с брезент и колата закъртя с обкованите си с желязо колела по калдъръмената настилка в двора на фабриката. Август гледаше след нея.

- Ах, чичо! – отвърна тогава – никой не става прочут с шоколад.

Неделята се бе изтъркулила.

Седмица по-късно Август Либескинд беше прочут.

Еlegantна Виена се скупчи около него. Поканите се трупаха на бюрото му. Чичо Йозеф бе нарекъл бонбоните „Уханен шоколад“, а на кутийката беше изобразен Август в униформата си на лейтенант. Самият той нямаше представа за това, а така бе искал и Йозеф, тъй като в противен случай Август никога нямаше да даде съгласието си. Сякаш досега шоколадът не беше познат, никой не купуваше други бонбони и всеки знаеше кой ги е направил. Още след първата седмица Йозеф трябваше да произвежда още и въпреки това не можеше да поддържа темпо, понеже Август стриктно му бе забранил да изработва сладките му с помощта на машините. Това беше бегъл опит събитията да се удържат в техния ход. На Грабен¹³, по Ринг, по Кертнерщрасе - всяка сладкарница разполагаше из един път с неговия шоколад по витрините си. Уханният шоколад изведнъж се оказа във всички усти, както бащата на Август отбеляза двусмислено и определено иронично. Почти никой не знаеше, че Август е преминал към шоколадения бранш, така че всички другари, всички познати, всички приятели на семейството бяха напълно изненадани, биваха разпитвани за него на улицата, но можеха да кажат само толкова, колкото и другите. Така за един ден той се сдоби с толкова посетители, колкото иначе би имал за една седмица.

- Не си ни разказал абсолютно нищо! – оплака се сестра му.

- Аз също не знаех, че закупуването на стока за една фабрика толкова ви интересува. – отвърна Август наивно-скромно.

- Че правиш бонбони! – извика сестра му. – Имаш ли някакви тук?

- Теси – каза търпеливо Август – и аз не знам как се стигна до тук. Аз... Всъщност изобщо не знаех какво да правя. Просто започнах. Така се случи. И, разбира се, нямам бонбони тук. Да не мислиш, че ги държа в нощното шкафче? Правят се във фабриката. Ако искаш да ти дам няколко, ще трябва

¹³ Грабен – една от най-известните улици във вътрешността на Виена – Б. пр.

да ме посетиш в сладкарската кухня. Или... – рече той сърдито – ще си купиш. Така поне парите ще останат в семейството...

- Ти си просто отвратителен - оплака се Теси – затова трябва да дойдеш с мен при Луизе, през цялото време ме пита, дали не мога да я запозная.

- Да, за това са сестрите! – Август погледна смирено нагоре. Теси се засмя.

Не че тези малки закачки му тежаха, те бяха стар, интимен тон между него и сестрите му и може би беше така особено с Теси, която винаги бе обичал малко повече. Но, въпреки това, той като че ли малко преиграваше с всичко, с веселостта и шегите в разговора, с бързото сноване насам-натам.

- Кога трябва да се запозная с твоята Луизе? – попита той – През есента късно ли ще е?

- Август! – сестра му се задъха нетърпеливо, което много се хареса на Август. – Във вторник, естествено. Нашите сбирки винаги се провеждат във вторник.

Тя му каза адреса, излезе от стаята и положи големи усилия да се държи като дама, но някак си все още изглеждаше като момиче, което се прави на дама, и Август се разсмя.

- До вторник тогава! – извика той след нея.

- И донеси сладки! – отговори тя вече на стълбището - непременно донеси сладки!

Следобедът във вторник, когато Август беше въведен от сестра си Теси в приемната като атракция, бе необикновено красив дори за началото на май. Това беше ден, в който пролетта се бе разкрила с пълна сила: в синия цвят на небето, в свежия мирис на водата, в цветята, които сега цъфтяха навсякъде по прозорците, в студения бриз, който облъхваше човека съвсем леко, докато той преминаваше през моста.

„Искам отново да мога да пея”, мислеше си Август, докато вървеше по улиците, а градът през този ден му се струваше толкова красив и беше

странно, че въпреки това, човек копнееше да получи все повече от тази красота. „Искам отново да пея, и да се смея, и да съм весел, и да не трябва да мисля за нищо“. Той все по-често имаше чувството, че е разделен на две: на един Август, който беше като преди, находчив, забавен и чаровен - точно като бонбонен войник, както го бе нарекла тогава Елена, и на един Август, който нощем лежеше буден, който сега в красотата на тази пролет можеше да види единствено Елена, един Август, който знаеше, че никога вече няма да бъде цял, защото една част от него беше загубена завинаги. Колко подходящо, мислеше той в изблик на горчивина, когато минаваше покрай Съда и отново се сети какво му бе разказал баща му неотдавна: днес започваше процесът по делото „Рингтеатър“ срещу първенците на града. Само видни личности: театрални директори, пожарникарите, кметовете и шефа на полицията... Август бързо отмина нататък. Не го интересуваше кой беше виновен. Лалетата в двете корита на входа на Съда сияеха пъстро, а в сливовото дърво във вътрешния двор зад изкованите от желязо решетки кръжаха на рояци пчелите. Не ухаеше на справедливост, а сладко на живот.

- Това е Луизе Бренер - представи Теси - а това е брат ми, лейтенант Август Либескинд.

- Човекът с уханния шоколад. - Луизе Бреннер го погледна засмяно. Тя имаше открит и непринуден смях. Август го хареса. Беше подходящ за този ден.

- Жалко, че първо трябваше да дойде шоколадът, за да може Теси да ме представи пред Вас. - Август също се усмихна. - „Да бъда чаровен. Да не мисля за нищо“.

- Носиш ли бонбони? - попита Теси.

- Сестро! - извика Август - веднага ще ти бъде платено. Още не съм свършил с поздрава!

Луизе се засмя. Беше приятен следобед, тъкмо като за сбирка на дами. Чай с китайски прибори, кафе в баварски порцелан. Август седеше между шест млади дами и трябваше да разказва каква е тайната на неговите сладки. Беше донесъл мостри.

- Няма никаква тайна, скъпи дами – каза той – това е просто един различен и нов начин за правене на бонбони. Наистина не е нищо особено – това е като да откриеш нова подправка, тогава изведнъж всички стари ястия отново стават интересни.

- Трябва да има и някаква малка тайна – каза усмихнато Луизе, след като си взе една от сладките, които Август тайно наричаше морски бонбони - всяка има различен вкус и е като... - тя помисли и сетне продължи - сякаш всяка задоволява частица копнеж, за който човек изобщо не е подозирал, че го носи в себе си.

Август я погледна изненадан, а тя отново се засмя, съвсем свободно и без да забележи, че бе казала необмислено тъкмо това, което той тайно мислеше. И в продължение на една кратка секунда той улови уханието ѝ. Беше чист аромат на водна лилия и на трептящия, нагорещен въздух над шумно разпиляваните от летния вятър пшеничени полета. А после – той се уплаши – изведнъж се появи представата за пушек, но след като види още веднъж дълбоко, тази представа отново изчезна, а може би това бе само спомен за едно друго ухание. Когато Луизе се наведе над масата и наливаше чай, ароматът на водна лилия се понесе бавно във въздуха през ивиците слънчева светлина, които падаха върху масата за чай. Сега всички говореха един през друг, смееха се и дегостираха и никоя от дамите не забеляза, че Август бе замълчал за кратко и наблюдаваше Луизе Бренер. Това, което му харесваше, бе нейната праволинейност. Беше толкова ясна и обикновена като поле с житни култури през лятото. Нямаше нищо двусмислено и нищо скрито. Тя беше красива, както са красиви цветята – беше красива заради свежестта и живостта си. Преди една година щеше да

се влюби в нея. Днес тя беше всичко, което Август не можеше повече да бъде. Тя беше цяла, а той - раздвоен. Но преди всичко, тя не беше Елена.

- Трябва пак да дойдете! – каза Луизе много очарователно, когато Теси и той си вземаха довиждане с нея. - Трябва да се реванширам за всичкия този шоколад. Донесохте толкова много сладки, че направо превърнахте всекидневната ми в сладкарница. Би трябвало да вземете пари за това. Кога можем да Ви очакваме?

- Когато пожелаете, явно ставате за сладкарка, в такъв случай ще открием филиал тук горе при Вас. – Август се поклони прекомерно ниско, а Теси и Луизе се засмяха едновременно.

- Тогава в неделя! – каза веднага Луизе, непринудено и все още смееща се, а на Август се стори, че щеше да е много неучтиво, а и много жалко да не се съгласи сега. Тя беше толкова мила, че човек изобщо не можеше да се държи нелюбезно спрямо нея.

Но когато той, заедно с Теси, вървеше в пролетната вечер към дома, бърбореше с нея и между другото се вслушваше и в чучулигите, които още кръжаха във въздуха, и в съблазнителния зов на гълъбите, той изведнъж почувства липсата на Елена с такава интензивност, че най-много от всичко му се искаше да избяга, все по-надалеч, само и само да се изплъзне от този копнеж.

- Какво има? – попита Теси, понеже той се беше умълчал.

- Нищо – каза Август – просто съм уморен.

По-късно той лежеше буден в леглото както тогава, когато бе срещнал Елена втория път и мина много време, докато най-сетне заспа.